Цана асобнага нумару 20 гр.

Opłatę pocztową uiszczono ryczałtem.

ГОЛАС ПРАЦЫ

Выходзіць два разы у тыдзень.

Адрэс Рэдакцыі і Адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12—6 (Wileńska 12. m. 6) Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 гадз. штодня, апрача сьвяточных дзён. Адміністр. ад 9 да 3.

Падпіска на адзін месяц з дастаўкай да хаты 1 зл. 50 гр. Для заграніцы ўдвая даражэй. Перамена адрэсу 30 гр.

Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукаван. залежыць ад Рэдакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грошы і на 4 стр. 15 грош. за радок пэтыту ў 1 шпальту.

№ 7 Вільня, Субота 5-га травуня 1928 г. Год 1

Рукі у крыві.

На вуліцах Варшавы ў дзень 1-га мая натоўп, падбураны пэпээсамі, напаў на паход бундаўцаў і камуністаў. У выніку — 8 забітых і 200 раненых.

З газэт.

На вуліцах Варшавы палілася пралетарская кроў. Палілася ў мамэнт, калі пралетарыят м. Варшавы выйшаў на мірную дэманстрацыю першага мая, звычайную ўжо ў апошні час па ўсім сьвеце. Прывыклі працоўныя гушчы да няшчасьцяў у гэты дзень, бо-ж ня дзіва — яны ваявалі ўвесь час за права сьвята ў гэты дзень, стараючыся вырваць гэтае права ад правячай буржуазіі.

Але ў гэты першы май на вуліцах Варшавы пралілася пралетарская кроў не ад рук буржуазіі, не ад рук правячых колаў. Праліла гэтую дарагую кроў здрадніцкая партыя, якая называе сябе аж дасюль абаронньіцай пралетарыяту і нагла лжэ, што яна „белага штандару згоды ня выкіне“, нагла лжэ, што стаіць за працоўны народ. Гэтая здрадніцкая партыя—ППС.

На іншым месцы газэты нашы чытачы знайдуць кароткае апісаньне падзей. Тут мы ня можам ня выразіць свайго абурэньня проці гэтых правакатараў працоўных гушчаў, якія, відаць, пачуліся настолькі бясьпечнымі і настолькі „моцнымі“, што перасталі лічыцца з пралетарыятам, з гушчамі, якія ўрэшце пабачылі і пазналі здраду іх інтарэсаў і пачалі адыходзіць ад ППС.

Ня так важна, на каго напаў нацкаваны пэпээсаўскімі павадырамі натоўп, на камуністых ці на бундаўцаў, факт астаецца фактам—пэпээсы напалі на работнікаў, якія былі падставай іхняга жыцьця, якіх яны сваімі здрадніцкімі выкрыкамі дасюль яшчэ абманвалі. Цяпер ППС-ы скінулі маску і пашлі проці пралетарыяту яўна.

Тут пэпээсы бязумоўна далі выраз сваей помсьце варшаўскаму пралетарыяту за тое, што ён пакінуў іх у часе мінулых выбараў, не зьдзяржалі сваей разгарачанасьці, але і паміма гэтага, хто сачыў за працай гэтае партыі ў апошні час, той ясна бачыў, што яна ўжо даўно адыйшла ад пралетарыяту, што яе палітыка — гэта бесперарыўны ланцуг здрады і ашуканства ў адносінах да працоўных масаў, гэта толькі выкрыкі „на вынас“ у бок працоўных гушчаў, каб з лепшым смакам за плячыма пралетарыяту прадаваць яго „расьпівачна“. П.П.С. усё што-раз больш адыходзіла ад барацьбы за правы працоўных, прыймаючы паступова роль паліцэйскіх у адносінах да працоўных і цяпер, калі пралетарыяту адчыніліся на гэта вочы — гэта партыя паказала запраўдны свой твар.

Так, гэта акт помсты за няўдачу выбараў у пралетарскіх раёнах, акт помсты ў адносінах да пралетарыяту, які пакінуў ППС. І самі пэпээсы добра ведаюць, што значны лік іх у Сойме ня ёсьць выразам даверра да іх пралетарскіх масаў, а бязумоўна толькі выраз агульнага палявеньня краю, паступовы пераход масаў з настроямі раней буржуазнымі ў бок налева, пераход паступовы, які, аднак, не задзержыцца на ППС. Гэта яны добра разумеюць, знэрваваныя гэтым і ўрэшце далі выраз *яўнай правакацыі* працоўных.

Калісь яшчэ пры выбарах 1922 г. і на землях Зах. Беларусі пэпээсаўскія крыкуны, дзякуючы малой тады яшчэ сьведамасьці працоўных гушчаў, змаглі вылавіць сабе некалькі мандатаў, цяпер адзін мандат яны дасталі па Сьвянцянскай выбарнай акрузе, дзякуючы скасаваньню ўсіх беларускіх працоўных сьпіскаў, з некаторых месц надыходзяць чуткі, што яны дзержаць дзе-ня-дзе на цуглям запрэжаную імі люднасьць, як аб гэтых гаворыць зьмешчаная ніжэй карэспандэнцыя з Баранавіцкага павету, — але гэта бязумоўна ня ёсьць запраўдныя настроі. Усе працоўныя беларускія гушчы пасьпелі пераканацца і цяпер добра ведаюць, што такое П.П.С. і якая яе роль.

Факт праліцьця імі пралетарскай крыві яшчэ больш напоўніць мысьлі беларускіх працоўных гушчаў проста агідай і пагардай да яўных цяпер правакатараў працоўнага руху.

З вуснаў усіх беларускіх сялян і работнікаў у абліччу крывавых першамайскіх падзеяў у Варшаве раздасцца дружны кліч пагарды і агіды.

Ганьба здраднікам працоўных гушчаў, П.П.С.

Вашы рукі запэцканы работніцкаю кроўю!

Працэс Белар. Сялян.-Работн. Грамады.

(Далейшы працяг 32-га дня працэсу Грамады).

Сьв. Тугутт — б. віцэ прэм'ер, — пазнаў Тарашкевіча ў 1922 г. Агульную ўвагу Тарашкевіч зьвярнуў на сябе сваей першай соймавай прамовай, у якой падкрэсьліў, што ён зьяўляецца беларусам і што імкнецца да злучэньня падзеленае Беларусі ў адно цэлае. Прышлая палітычная будова Беларусі мелася адбыцца ў рамах польскае дзяржаўнасьці. Сьведка добра памятае і другую прамову Тарашкевіча, скіраваную проціў прапазыкі эндэка Гломбінскага, якая мелася пазбавіць меншасьці права галасаваць у справе некаторых важных актаў публічных. Прамова Тарашкевіча, ў параўнаньні з прамовамі некаторых польскіх паслоў, навет з „Вызваленьня“ была вельмі лагодная. Тарашкевіч часта зьвяртаўся да сьведкі, за часоў Вітаса, з просьбамі аб інгэрэнцыі ў розных важных справах. Інгэрэнцыі ня мелі ніякага выніку. У пэрыядзе языковых законаў сьведцы прыходзілася гутарыць на гэтую тэму з Тарашкевічам, які падчыркнуў, што, хаця языковыя законы паводле яго перакананьня і ня будуць ніколі зьдзейсьнены ў жыцьці, але яны зьяўляюцца ўсё-ж такі „progresem“ (поступам). Спадзяючыся ўвесь час, што Польшча зразумее справядлівыя жаданьні беларускага народу, Тарашкевіч горка жаліўся пасьля, у 1925 — 1926 г., калі пераканаўся, што ўсе польскія ўрады на нішто пазытыўнае адносна беларусаў здабыцца ня могуць. Больш-менш у гэтым-жа часе разыходзяцца шляхі „Вызваленьня“ і Беларускага Пасольскага Клюбу; Тарашкевіч істотна быў у правох, кажучы, што языковыя законы нічога не дадуць; бо ўскорасьці, не адчыніўшы ані воднае беларускае ўрадовае школы, польскі ўрад пазачыняў усе існаваўшыя.

Адв. Бабянскі—якое ўражаньне рабіў на пана б. пас. Тарашкевіч? Сьведка — б. пасол Тарашкевіч заўсёды кіраваўся ў сваей працы ідэёвымі і шляхотнымі пабудкамі. Тарашкевіч—гэта беларускі патрыёт чысьцейшае вады. Тарашкевіч працаваў толькі дзеля свайго народу; уласная карысьць і кар'ера для яго не існавалі.

Старш. Суду Аўсянка — пан казаў, што ўсе белар. школы былі пазачыняны. Можа былі дзеля гэтага праўныя падставы? Сьведка—не, праўных падстаў ня было. Гэта была проста сьвядомая і абдуманая акцыя. Праўда, для публікі гэты факт тлумачыўся тым, што беларускае вучыцельства быццам ня мае кваліфікацыяў... Старш. Суду Аўсянка.—Калі белар. школы былі зачынены, дык, значыцца, яны і адчыняліся? Сьведка — не, гэтыя ўсе школы былі адчынены падчас нямецкае акупацыі.

Пракур Раўзэ — пан казаў, што дарогі „Вызваленьня“ і Беларуск. Пасольск. Клюбу разыйшліся. Як гэта трэба разумець? Сьведка—з пачатку Беларускі Пасольскі Клюб і польскія левыя партыі ішлі больш-менш аднэй дарогай. Помню навет факт, калі беларускія паслы, яшчэ ня згубіўшы надзеі ў Польшчу, падтрымалі ўрад ген. Сікорскага. Але хутка прышлося ім расчаравацца, у выніку чаго Белар. Пасольскі Клюб значна пахіліўся ўлева. Мушу аднак-жа сцьвердзіць, што ані Тарашкевіч ані наагул усе паслы з Белар. Пасольскага Клюбу ніякае акцыі антыдзяржаўнае не вялі. У іх яшчэ ня выгасла зусім вера ў Польшчу.

Адв. праф. Пятрусэвіч — ці пан знае абв. Луцкевіча? Сьведка.—Луцкевіча я пазнаў у тым-жа часе, калі і Тарашкевіча. Бліжэйшых адносінаў з ім ня меў. Памятую аднак жа факт, які сьведчыць аб Луцкевічу, як аб палітыку, які не адмаўляўся ад супрацоўніцтва з палякамі: калі быў заложаны Інстытут Усходніх Земляў і Луцкевічу было запрапанавана супрацоўніцтва ў ім, то ён не адмовіўся.

Сьв. Юндзілл—праф. Віленскага Унівэр., знае Луцкевічаў, як арганізатараў белар. музэю. Асабліва адзначыўся Іван Луцкевіч. Усе, што ён сабраў, было вынікам яго асабістае працы, было яго уласнасьцьцю, якую ён аддаў на публічнае карыстаньне. Абодва браты жылі вельмі скромна, навет у нэндзы. **Адв. Гонігвіль**—якія адносіны былі паміж беларусамі і палякамі падчас нямецкае акупацыі? Сьв.—адносіны ня былі зусім добрыя, але варожых актаў ня было.

Сьв. Выгодзкі — пасол на Сойм, знае Луцкевіча ад 20 гадоў. Яшчэ за царату ўсе меншасьці стварылі адналітую арганізацыю, у склад якой ўваходзілі і браты Луцкевічы. Сьведка памятае іх, як беларускіх нацыяналістаў, дбаючых перадусім аб падняцьце культуры свайго народу. За ўвесь гэты час сьведка не спасьцярог ані аднаго факту, які-б сьведчыў аб тым, што Луцкевічы імкнуцца да асабістае карысьці. Больш-менш каля 1922 году Ан. Луцкевіч зусім адыйшоў ад палітыкі, аддаўшыся выключна працы культуральнай. Не кандыдаваў навет у выбарах у Сойм 1922 г., хоць ведаў, што напэўна прайшоў бы.

Рак-Міхайлоўскі—ці пан пасол не памятуе, які ўдзел прыймаў я ў арганізацыі паходу да Лукішак у 1926 г.? Сьведка — памятуе. Палітычныя вязьні аб'явілі галадоўку, прычынаў якой ня ведаю, бо ўжо забыўся. Я і б. пас. Рак-Міхайлоўскі выступілі тут толькі, як пасярэднікі, з мэтай спыніць гэтую галадоўку.

33 дзень працэсу Грамады 17/III 1928 г.

У гэтым дню даюць паказаньні сьведкі са стараны абв. Лабунькі, Варанковіча, Карніловіча і Кавалёнка.

Сьв. Кузьміч—кажа, што Лабунька нікога ніколі ў Расею не выпраўляў. Усе падаткі абвінавачаны плаціў акуратна і ніякае проціў падатковае агітацыі ня вёў. У іх воласьці сам войт прысвайваў сабе заплачаныя падаткі, а пасьля спаганяў другі раз. За гэта яго засудзілі навет на 400 зл.

Сьв. Юхневіч—з боку абв. Г. Антановіча. Абвінавачаны не належаў навет да Грамады, куды яго ня прынялі, лічучы за панскага канфідэнта, бо ён працаваў у маёнтку.

Сьведкі Карніловіч, Целік, Паўлаўскі, Юзэнка, Петрашонак з боку абв. Карніловіча і Кавалёнка сьведчаць, што абвінавачаныя ў дню забойства канф. Івашкевіча знаходзіліся дома і нікуды не адлучаліся. Паказаньні іншых сьведак, кароткія і асьвятляючыя тыя-ж самыя факты, ня цікавы і не надаюцца да справаздачы.

Роспуск новага парляманту і назначэньне новых выбараў у Японіі.

Тэлеграма 28 красавіка з Токіо кажа, што—пасьля раду бурных сцэнаў у парляманьце апазіцыя выразіла недаверые ўраду, а перадусім мін. унутраных спраў. Каб не дапусьціць да галасаваньня гэтай прапазіцыі, урад перарваў паседжаньні парляманту, пачаўшы тым часам усільную „працу“ на тым, каб „запэўніць сабе большасьць для правалу прапазіцыі.

Але, відаць, „праца“ гэтая не дала пажаданых рэзультатаў, бо другая тэлеграма таго-ж дня кажа ўжо—аб тым, што прэм'ер Танака мае ўжо ў кішані дэкрэт Мікада—аб разьвязаньні парляманту. Новыя выбары маюць адбыцца ў канцы жніўня.

Трэба ўспомніць, што распушчаны цяпер парлямант яшчэ толькі 16 красавіка першы раз сабраўся пасьля зусім нядаўна— бо-ж толькі 20 лютага гэтага году — адбыўшыхся выбараў.

Уся гэта гісторыя апошняга парляманту—вельмі цікаўная і павучальная.

Каротка кажучы,—урад пануючай партыі „Сэйюкай“ — што называецца, „рабіў выбары“. Вось, як пісаў аб гэтым у свой час токійскі карэспанд. „Кур. Варш.“.

„Націск паліцэйскі побач з націскам фінансавым (грашовым)—з аднаго боку пагражаў скарпіёнамі, а з другога боку, — магутна спакушаў лёгкімі і вялікімі „даходамі“. Газэты зьмяшчалі штодзенна весткі аб спэцыяльных „выбарных інструкцыях“ для паліцыі, аб выпусканых тысячах агентаў, якія—ў цывільнай вопратцы прымалі актыўнае ўчасьце ў прадвыбарных сабраньнях, і толькі ў патрэбны мамэнт выказываючы свае афіцыяльнае становішча. Усяго, як пісалі газэты, у часе выбарнай кампаніі арыштавана каля 2,000 асоб, ня лічучы ў гэтай суме „дробных“, „тымчасовых“ арыштаў — з бліжэйшай мэтай: не дапусьціць пэўных асобаў да ўчасьця ў тым ці іншым прадвыб. сабраньні. Усе гэтыя рэпрэсіі падалі пераважна на толькі яшчэ фармуючыяся ў краі— а дзеля слабыя радыкальныя, партыі. Гэтыя партыі—сацыял дэмакратычная і сялянская маюць у гэтым парляманьце ўсяго па якому дзесятку паслоў — на 466 паслоў японскага Сойму і ўжо згары былі прысуджаны рэпрэсіямі ўраду на паражэньне“ (Гл. „Кур. Варш.“ № 8 з 25 сакав. г. г.). Апрача таго, піша той-жа карэспанд., урад кінуў на выбары 5 мільёнаў іенаў (каля былога расейскага рубля), а апазіцыя здолела толькі здабыць на выбары 3 з паловай мільёны. Кожны кандыдат урадавай партыі атрымліваў „дапамогу ў 5,000 іенаў, ці — 20 000 злот. Дададмо, што выбарны закон і Канстытуцыя ў Японіі зрабіла ўсё, каб—не дапусьціць бяднейшыя, працоўныя масы народу на кандыдацкія сьпіскі ў парлямант.—Бо-ж — паміма ўрадавых рэпрэсіяў—кожны кандыдат — паводле закону—павінен зложыць за гэта „каўцыю“ ў 2,000 іенаў, ці каля 8 000 злот. А „выбарная практыка“, ці—„звычаёвае права“ ўстанавіла, апрача таго, сярэднюю „рыначную цану“ аднаго голасу выбаршчыка ў 2 злот.

З гэтага ясна, што выбранымі маглі ў гэткіх варунках аказацца толькі багатыры, ці прадстаўнікі маючых клясаў.

Ня спыніўшы ўсіх гэтых агіднасьцяў, новы выбарны закон значна пашырыў лічбу выбаршчыкаў:—у апошніх выбарах прымалі ўчасьце 12 з паловай мільёнаў выбаршчыкаў, калі на папярэдніх мелі права галасаваць толькі 3 мільёны з драбніцай.

І вось, характэрна, што навет усе гэтыя „гераічныя“ меры ўраду не далі ўрадавай большасьці ў Сойме. Урад рабіў кіёмды рублем выбары, але не зрабіў свайго парляманту. Парлямант аказаўся зложаным з дзьвюх амаль ня роўных паловаў, прычым у першы раз у склад яго папалі прадстаўнікі радыкальнай дэмакратыі: сацыялісты работнікі і сяляне.

Калі сабраўся парлямант, адразу было відаць, што ён існаваць ня будзе. Урадавая партыя ня мела ў ім большасьці. Але большасьць апазіцыі таксама ня была вельмі значнай, а перадусім—вырашалася якраз гэтымі радыкальнымі групамі работніцкіх і сялянскіх паслоў. А дзеля таго — ўрадавая партыя, апіраючыся на фактычную ўладу ў краі, не жадала зусім уступаць уладу партыі апазіцыйнай, якая і сама ня мела большасьці.—Бо ж работніцкія і сялянскія паслы ня мелі ніякага жаданьня падтрымліваць апазіцыйную партыю („мінсэто“), калі яна атрымала б уладу. Бо паміж гэтымі дзьвюма вялікімі канкуруючымі адна з аднэй партыямі у Японіі няма зусім вялікай розьніцы: абедзьве боруцца толькі за ўладу, розьнячыся асабістым складам—Сацыяльна-палітычная „праграма“ іх — аднолькавая: панаваць над працоўнымі масамі, душыць іх імкненьні да ўплыву на дзяржаўную палітыку,—у кірунку палепшаньня свайго жыцьця, правоў і г. д.

Якія будуць будучыя выбары і будучы Сойм, пабачым у свой час Новае зьявішча ў Японіі—ўчасьце ў выбарах шырэйшых масаў народу. Гэтым наагул тлумачыцца перадусім новая хваля рэпрэсіяў у краі.

Палітычная хроніка.

У Польшчы.

Бурлівы дзень І траўня ў Варшаве.

На Тэатральным Пляцы яшчэ зранку пачалі фармавацца два паходы,—адзін ППС, другі Бунда. Каля 11 гадзіны надышоў камуністычны паход, ведзены камуністычным паслом Ворскім, які пачаў прамаўляць з трыбуны. У часе пэўных „антыдзяржаўных“ выкрыкаў, ППС зачала бойку з камуністамі. Бойка пачалася малымі групкамі і перш кулакамі, потым кіямі, а потым і рэгальвэравымі стрэламі. Паўстала вялікая паніка. У гэтым часе да ППС зблізіўся „Бунд“, з мэтаю далучэньня. Міліцыя ППС, думаючы, што гэта камуністы, пачала ў іх страляць. Паніка павялічылася. Людзі кінуліся ўцякаць. Напор быў такі вялікі, што паламаў жалезныя штыхеты, абладжаныя ў цэменьце, якія агароджвалі траўнікі. Прысьпеўшая пешая і конная паліцыя разагнала тых, якія яшчэ біліся. Каго яна „разагнала“, з застаўшыхся старон, ня трэба хіба і гаварыць, бо ППС, пасьля гэтага, сфармавала свой паход (ці-ж без дапамогі паліцыі?), які адбыўся і разьвязаўся зусім спакойна, і навет пад абаронай „grubychlasek“ (тоўстых кіёў).

Рэзультатам гэтай бойкі, як падае „Wieczor Warszawski“—8 забіта і каля 200 ранена, з якіх спадзяюцца сьмерці некалькіх цяжка раненых. Між іншымі ў часе „ліквідацыі“ (пэўна-ж ня ППС-аў!) зранены нажом камісар паліцыі Шварц. (K. W. 99).

Апрача маніфэстацыі на Тэатральным Пляцы былі і другія паходы і маніфэстацыі, аб якім дадамо ў наступным нумары.

У Лодзі.

З рана праходзілі праз горад работніцкія групы з аркестрамі і сьцягамі, кіруючыся да сваіх гарадзкіх зборных пунктаў.

Каля 11 гадзіны пачаў фармавацца паход, які прайшоў галоўнымі вуліцамі ад пляцу Вольнасьці да Ратушы Магістрату, на якім (як падае „Dz. Wil. 100“) вісеў камуністычны штандар.

У часе фармаваньня паходу, у аколіцы Воднага Рынку, паліцыя „шыбка“ зьлівідавала групу камуністаў, якія, быццам, прабавалі выклікаць замяшаньне. Паход складаўся з натаўпу каля 10.000 чалавек; у часе паходу трамваі былі нячыннымі, у многіх прамысловых інстытуцыях работа была абмежана.

Сканфіскавана некалькі камуністычных транспарантаў і „патурбавана“ некалькіх чалавек.

Колькі-ж гэтага „некалькі“?

У Кракаве.

На Кіпарскім рынку каля 10 гадзіны сабраўся некалькі тысячны „tłum robotniczy“ (работніцкі натаўп), які, прайшоўшы вуліцамі, акончыўся спакойна. Што гэта за „tłum robotniczy“—якой партыі, польская жоўтая прэса не падае.

На пляцы-ж, каля III Маста блізка 10 гадзіны адбылася маніфэстацыя ППС-лявіцы, якая пашла паходам на Малы Рынак. Паліцыя сканфіскавала некалькі транспарантаў з антыдзяржаўнымі лёзунгамі і арыштавала некалькіх камуністаў.

У Пазнані.

Па весткам буржуазнай прэсы, у Пазнані і на абшарах гэтага ваяводзтва (як і, наагул, ва ўсей Польшчы!) сьвяткаваньне 1-га траўня прайшло „зусім“ спакойна, толькі,— „толькі ў некатарых мясцовасьцях была спынена праца“.

Ці-ж ня часта імя гэтаму „толькі“ і „колькі“—„легіён“ (нязьлічанае мноства)?!?

„Немцы аб польскай заграничнай палітыцы“.

Пад такім загалоўкам зьмяшчае „Кур. Варш.“ тэлеграму свайго карэсп. з Бэрліну—24/IV. Падаем яе цалком.

„Варшаўскі карэсп. „Бэрл. Тагэбл.“ разглядае ў даўгім артыкуле заграничную палітыку Польшчы—ў зьвязку з канфэрэнцыяй у Кэнігсбэргу і падарожжай мін. Залескага ў Рым.

„Літоўскае пытаньне, піша апошні карэспандэт, ёсьць восяй, навакол якой круціцца ўся заграничная палітыка Польшчы. Аднак, разьвязаньне гэтага пытаньня—зусім ня так лёгкае, як гэта выдаецца Польшчы, дадае ён.

„Перадусім—„літоўская праграма Польшчы“ перашкаджае Польшчы ў яе імкненьні да стварэньня балтыцкага блёку, на чале якога мела-б стаць Польшча.

„Дык бачучы гэтыя труднасьці напоўначы, Польшча зьвяртае свае вочы — па падшэптам Вэнгрыі і Італіі — (ў „К. В.“ абмылкова надрукав. „Англіі“)—на поўдзень і мае намер адыграць паважную ролю на Балканах. У балканскі блёк, праектаваны Мусоліні, будзе ўцягнута роўна-ж лёгка і Румынія“.

„Італія дакляравала Польшчы падтрыманьне ў літоўской справе—шлях да Тырано такім чынам ідзе праз Коўну“. (Гэта значыць, што—за падтрыманьне літоўскай палітыкі Польшчы („Коўна) Італія падтрымае альбанскую палітыку („Тырано“) Італіі).

„Праўда, засьцерагаецца карэсп., усё гэта яшчэ пакуль што — толькі фантазыі Пілсудскага, але—ня трэба іх не дацэніваць. Карэспандэнт (ням. газ.) ня верыць у мірныя імкненьні міністра Залескага, усьцяж ім падчырківаныя. Карэсп. наадварот дапускае, што абедзьве гэтыя камбінацыі—напоўначы і напоўдні—могуць выклікаць аружны канфлікт у Эўропе. Супольная польска італьянская акцыя ў Ліве Нацыяў можа, як думае карэсп., расхістаць падставы Лігі, а лучэньне літоўскай справы з балканскай пагражае міру Эўропы. Карэсп. думае, што Англія ня будзе падтрымліваць гэтых фантастычных плянаў, адвак-жа—ў яе маўчаньні аб гэтай справе ён бачыць падцьвярджэньне падазрэньняў. Дзеля таго Англія, кажа ён, павінна высьветліць свае становішча і выявіць сваю ролю, бо-ж ад гэтага залежыць вайна ці мір у Эўропе.

Ад сябе бэрлінскі карэспанд. „Кур.Варш.“ дадае, што—з артыкулу бэрлінскай газэты б'е ў вочы выразная трывога немцаў—ад аднэй думкі аб польска-італьянскім саюзе (!?), які-б пацягнуў за сабой вырашэньне літоўскай справы, быць можа, не па нямецкай думцы“.

Інтэрпэляцыя ў англійск. парляманьце ў справе Польшчы.

„Кур. Варш.“ паведамле ад 26/IV. У парляманьце работніцкі пасол Тсэртль інтэрпэляваў прэм'ера ў справе чутак аб ваенных падрыхтаваньнях Польшчы. Прэм'ер адмовіў паслу у адказе заяўляючы, што гэта ня было-б у публічным інтарэсе“.

Канкурэнцыя амэрыканскага і англійскага капіталаў у Польшчы.

Орган англійскіх фінансавых каралёў крытыкуе пазыковыя апэрацыі Амэрыкі ў Польшчы, закідаючы амэрыканскаму капіталу імкненьні да выцісьненьня англійскага капіталу з Польшчы—з шкодай для Польшчы.

Заграніцай.

Кароль Афганістану ў Варшаве.

Ад 29 красавіка па 1 траўня ў Варшаве гасьціў кароль Афганістану. 2 траўня раніцай кароль выехаў — праз Беласток — Стоўпцы—Негарэлае—у ССРР.

Заграничная палітыка радавага ўраду— адобрана В.Ц.И.К.

Усесаюзны Выкан. Каміт. ССРР, выслухаўшы экспозэ Літвінава аб заграничнай палітыцы Радаў, пасьля дыскусыі,—прыняў пастанову, выражаючую поўнае адабрэньне гэтай палітыкі і працы радавай дэлегацыі на канфэрэнцыі ў справе разбраеньня ў Жэнэве. Рэзалюцыя даручае ўраду далейшыя шагі ў тым-жа кірунку.

Заява радавай прэсы.

Карэспанд. „Кур. Варш.“ даносіць, што радавая прэса, абгаварваючы прамову Літвінава аб міжнародным палажэньні на сэсіі Выкан. Каміт. ССРР, цьвердзіць, што радавы ўрад можа ў кожны мамэнт даказаць дакумэнтамі, што група заходніх дзяржаў рыхтуецца энэргічна да нападу на Радавую Расею. „Правда“ цьвердзіць, што—магчыма навет, што акцыя распачнецца ўжо ў гэтым годзе.

У справе ўзнаўленьня стасункаў радава-англійскіх.

„Правда“ зьмясьціла артыкул, у якім кажа, што ўнутранае палажэньне ў Англіі такое, што яе ўрад у хуткім часе будзе змушаны ўзнавіць стасункі з ССРР.

ССРР спаўняе свае грашовыя абавязкі.

„Экономич. Жизнь“ піша: „Кінутая некаторымі заграничнымі газэтамі вестка, быццам няма пэўнасьці, каб маскоўскі ўрад здолеў выпаўніць у належныя тэрміны свае грашовыя забавязаньні па заграничных таргових і фінансавых апэрацыях, якіх агульная сума даходзіць да 250 мільён. дал., — ня мае ніякай падставы“. Радавая часопісь запэўняе, што ўсе гэтыя забавязаньні ўраду будуць выпаўнены ў тэрмін.

Чырвоная армія ў лічбах.

Радавы ўрад апублікаваў статыстычныя даныя аб складзе чырвонай арміі. У 1918 г. армія лічыла 106 тыс., у 1919 г. — 435 тыс., у 1920 г. — 3 мільёны 538 тыс., у 1921 г. — 4 мільёны 110.000, у 1922 г. — 1.590.000, у 1923 г. — 703.000, у 1924 г. чырвоная армія налічвае 562.000 людзей.

Годы 1919—1922 — час інтэрвэнцыяў і хатняй і расейска-польскай вайны.

Разьмеры баёў у Кітаі.

З Шанхаю даносяць, што ізноў распачаўшаяся хатняя вайна ў Кітаі ідзе на фроньце ў 400 міляў зьлішкам; у баёх прымае ўчасьце каля 750 тыс. чалавек.

З Масквы ідзе вестка, быццам Пэкіну ўжо пагражаюць чаловыя атрады паўдзённай арміі.

Наадварот — з Лёндану ідуць весткі, быццам наступленьне паўдзённых арміяў устрымана апорам Чанг-Тсо Ліна, які заяўляе, што сам зараз жа кіне ў наступленьне левае крыло сваей арміі. Навакол Пэкіну ён зьбірае значныя сілы, каб папярэдзіць усялякія неспадзяваньні.

Рашучы крок у хатняй вайне ў Кітаі.

Калі-б у сучасны мамэнт Кітай быў пакінуты ўсімі сваімі „прыяцелямі“ ды „ахоўцамі“ ў спакої, дык можна было-б спадзявацца вельмі хуткага заканчэньня ў ім хатняй вайны—поўнай перамогай у ёй, калі не сацыяльнага лёзунгу вызваленьня працоўных масаў, дык прынамсь—нацыянальнага лёзунгу аб'яднаньня ўсяго краю, за якім неўзабаў здабыта было-б і вызваленьне з-пад нацаваньня чужынцаў, падзяліўшых кітайскую тэрыторыю на „пасы сваіх уплываў“.

Справа ў тым, што паўдзённыя арміі дзьвюх злучыўшыхся—проці асяродку рэакцыйных і проці-нацыянальных сілаў, маючых сядзібу ў Мукдэне, — генералаў: Чанг-Кай-Шэка і Фэнга здабылі такі рашучы пасьпех на фроньце, што канец хатняй вайны мог-бы наступіць у найбліжэйшы час.

Апошнім вялізарнай вагі пасьпехам на шляху пераможнага маршу нацыянальных арміяў зьявілася ўзяцьце ген. Фэнгам вельмі важнага стратэгічнага пункту Тсі Нан-Фу, сталіцы правінцыі Шантунг, у якой так заінтэрэсавана Японія. Характэрна, што ў апошнія дні адбываліся запраўдныя „высьцігі“ паміж арміяй Фэнга і японскім акупацыйным атрадам, хто перш займе места. Японцы не пасьпелі, места кінута бяз бою здэмаралізаванымі войскамі Чанг-Тсо-Ліна і занята арміяй Фэнга. Дзесяткі тысячаў жаўнероў Паўночы бягуць у Чыфу, Вэй-Хай-Вэй, забіваючы ды рабуючы месты і вёскі па дарозе.

Важнасьць апошняй перамогі — у тым, што заняцьце Тсі-Нан-Фу—адчыняе напалову шлях на Пэкін. Адсюль армія Фэнга тым-жа фарсаваным маршам кінулася на поўнач — на здабыцьцё места Тсі-Чаў, якое ўжо цалком аддае ў рукі здабыўцы подступ да Пэкіна. Праўда, пасьля Пэкіна трэба яшчэ ўзяць Мукдэн, які ўжо ляжыць — у пасе заінтэрэсаваньня Японіі, дзе Японія абвясьціла недазволенымі ніякія ваенныя акцыі. Але пакуль яшчэ дойдзе да гэтага спатканьня фронта нацыянальных арміяў з фронтам японскім пад Мукдэнам, ужо і пад Тсі-Нан-Фу павінна дайсьці да рашучага высьвятленьня тэй ролі, якую Японія мае адыграць у рашучай барацьбе апошніх дзён у Кітаі.

Справа ў тым, што Японія абвясьціла ўсю прав. Шантунг „пасам свайго зацікаўленьня“, дамагаючыся і на яе тэрыторыі ўстрыманьня ад ваеннай акцыі. А весь, ген. Фэнг ня толькі не паслухаў гэтага „загаду“ Японіі, але яшчэ—абагнаўшы яе войска—на маланкавых выперадках—заняў сталіцу правінцыі, пануючую стратэгічна над усімі шляхамі краю. Як зарэагуюць на гэты ваенны пасьпех пераможцаў японскія ўлады, пакульшто ня чутна.

Каб канчальна высьвятліць гэтую ролю Японіі, галоўны камандзір нацыянальных арміяў Чанг-Кай-Шэк выслаў, як кажа тэлеграма з Масквы, спэцыяльную дэлегацыю да японскага камандаваньня. Дэлегацыя мае высьветліць, якія мэты маюць японскія атрады, маршыруючыя ў паўночным кірунку.

Чанг-Тсо-Лін спыніў наступленьне Чанг-Кай-Шэка.

Маскоўскі камісарыят заграніч. спраў атрымаў вестку з Кітаю, што Чанг-Тсо-Ліну ўдалося спыніць наступленьне паўдзённых арміяў. Ня можа быць сумляваньня у тым, што і цяпер, як ужо было не адзін раз, гэтага Чанг-Тсо-Ліна адратавала рашучая ваенная помач Японіі, якая ўжо адкрыта кінула яму на ратунак уласныя войскі.

Што будзе зроблена з Бэла-Кунам.

Аўстрыяцкая, вэнгерская і інш. прэса страшэнна ўсхваляваны арыштам у Аўстрыі Бэла Куна б.—старшыні Рады Народных Камісараў Вэнгрыі. Газэты зьмяшчаюць масы дамыслаў, вестак і чутак — аб тым, што рабіў дый што меў рабіць гэты павадыр вэнгерскага камунізму, былы „чырвоны дыктатар“ Вэнгрыі, у Вене. Пішуць, быццам ён быў пасланы Масквой, каб зрабіць на 1-га мая новае паўстаньне ў Вене і ў Будапэшце

Ляо-Дзэ.

Чырвоныя рожы.

* * *

Даліміл ня толькі ужо ўстаў, але апрануўся і прыстроіўся, як на сьвта. Убачыўшы Стамбалінскага і даведаўшыся, з якой прычыны ён да яго трафіў так рана, гэты малы ростам, худы, жывы чалавечак ажыў і павесялеў.

— „Краскі зараз будуць, будуць якія толькі нам трэба“!—гаварыў ён, апранаючы пасьпешна пальто. „Прызнаўшыся папраўдзе, я толькі-што хацеў ісьці туды купіць сабе чырвоных рожаў“...

Пашто ў такую раньнюю пару былі патрэбны краскі Стамбалінскаму, нашто хацеў купіць рожаў Даліміл — яны адзін ў аднаго ня пыталіся. Можа гэта была асабістая інтымная справа кожнага з іх, а можа старанае вока сэрбскіх шпікоў і „братняй“ сэрбскай паліцыі густа засеялі ў сэрцах македонцаў няверра навет брата к брату, прыяцеля к прыяцелю і знаёмага к знаёмаму.

Сёньня аднак і Стамбалінскі і Даліміл без гаворак даўгіх і разумных чуліся разам надта добра. Здавалася, што ў гэту раніцу ў самым паветры павісла штосьці сьвятое, рассеялася якаясь урачыстая ахвяра, што злучала іх і цягнула да сябе, а разам кудысьці ўперад, на якуюсь вялікую справу.

Іх навет думы былі аднальковы, як тыя вялікія букеты чырвоных рожаў, што купілі яны ў магазыне.

Ані дома, ані ў магазыне, навет і выйшаўшы з яго, Стамболінскі і Даліміл ня пыталіся адзін ў аднаго, куды яны маюць намер ісьці. Прыпадкова ці трафам зложылася гэта, але яны йшлі разам, ішлі ў кірунку мейскага пляцу, дзе быў акружны суд.

Густа, як ніколі даўней, расстаўленыя ад пачатку працэсу пастарункі паліцыі па вуліцах аглядалі іх падазрона з ног да галавы, да іх прыглядаліся розныя падазроныя асобы; яны ўсё гэта бачылі, аднак і гэта ня пужала і ня смуціла—ім здавалася, што гэта сяньня так і трэба.

На вуліцах, што выхадзілі на пляц, паліцыі было яшчэ болей, але тут было болей і людзей, што пасьпешна, некаторыя можа навет троху баязьліва, кіраваліся к гэтаму-ж пляцу. Гэта ня былі разадзетыя ў шаўкі жанчыны, ня было тут і ў высокіх цыліндрах таўстых мужчын. Шэрая вопратка жонак работнікаў, шапка сьлёсара, каваля, ці шаўца, сівы армяк селяніна,—вось што пападалася найболей у вочы Стамбалінскаму.

На сэрцы яму станавілася лёгка і радасна.

* * *

Пляц перад адкужным судом памінутна запаўняўся народам. Усе стараліся падыйсьці як найбліжэй да высокіх, шырокіх дзьвярэй і чагосьці чакалі. Густа рассееная паліцыя не шкадавала спосабаў і слоў, распіхала натоўп у вуліцы. Людзі, аднак, з гэтым не гадзіліся, празнымі спосабамі стараліся прабрацца к суду і там неўзабаве вырастаў новы натоўп. Паліцыя старанна распіхала яго ізноў па вуліцах, каб праз мамэнт пачаць з таго-ж самага.

Але вось пасьпешна, як ніколі перш, паліцыя ачысьціла пляц ад натоўпу і замкнула шчыльна вуліцы, ня пушчаючы нікога на пляц.

— „Вядуць пасланцоў, пасланцоў вядуць“!.. праняслося, як электрычная іскра, па сабраных на вуліцах групках людзей.

І сапраўды, быццам жалобная працэсія высоўваліся з вастрожнай вуліцы акружаныя коннай паліцыяй арыштанскія карэты. Таўсты курносы фурман пярэдняй з іх нэрвова тузануў за лейцы і з злосьцю ляснуў пугай. Тлустыя коні рванулія ўперад, прабеглі пляц і стрымаліся перад гмахам акружнога суда, які цяпер здаваўся быць магільнікам усяго сьвятога — справядлівасьці, права...

Сядзеўшыя па баках карэт паліцыянты саскочылі на зямлю, адчынілі дзьверцы і пачалі вывадзіць арыштаваных. Першы выйшаў Тарковіч, за ім Міхаловіч. Твары іх былі бляды, у іхніх глыбокіх вачох пенілася і бушавала безгранічнае мора пагарды да сваіх мучыцеляў і надзеі ў жыцьцяздольнасьць свайго народу. Арлінім паглядам абкідалі яны пляц, быццам шукаючы там падцьвярджэньня сваей веры ў Македонскі народ.

Дрыжучы ўсім сваім целам, сачыў Стамбалінскі за гэтым паглядам даўнейшага свайго вучыцеля. Тарковіч, Міхаловіч і Вукошын ня здрадзілі Македонскага люду — мела-ж сяньня Македонія здрадзіць сваіх абаронцаў, спужацца сэрбскай паліцыі і сэрбскіх шпікоў?!.

Хіба-ж Дунай пацячэ ў Эгэйскае мора, Марыца ў Адрыятыку!?.

— „Сябры, за мной“!.. крычыць кідаючыся ўперад Стамболінскі. „Прэч з Сэрбскім тэрорам!.. Хай жывуць нашы пасланцы Тарковіч, Міхаловіч, Вукошын, Пракопіч“!—і кідаецца ўперад.

Заварушылася, забегала і загаманіла паліцыя, аднак дарэмны стараньні яе...

У мамэнт адзін прарваўся і зьмяўся фронт паліцыі і натоўп бурлівымі рэчкамі рынуўся ўперад.

— „Стойце, будзем страляць“! раздаецца каманда з канвойнай паліцыі, але Стамбалінскі яе ня слухае—прад сабою ён бачыць Тарковіча і Міхаловіча, у руках ў яго букет чырвоных рожаў, ён мусіць аддаць іх тым, для каго купіў.

— „Стойце! будзем страляць“!.. крычыць ізноў начальнік канвою.

Стамбалінскі гэтага ўжо ня чуе, ён блізка ад сваей мэты, ён глядзіць у вочы Тарковічу, Тарковіч радасна глядзіць на яго, глядзіць на гэту атаку македонскага люду і вочы яго блішчаць сьлязамі радасьці.

— „Хай жывуць нашы пасланцы“!.. крычыць Стамбалінскі і кідае букет чырвоных рожаў.

— „Хай жывуць нашы пасланцы і нашы абаронцы“!... крычыць за ім натаўп і таксама кідае краскі арыштаваным.

— „Паль“! раздаецца каманда начальніка канвою.

* * *

У цеснай, цёмнай, сырой чужой кватэры прачнуўся вечарам Стамбалінскі. Кругом яго былі незнаёмыя людзі, але блізкія, родныя... бо іхнія думкі апрануты былі ў родную македонскую гутарку, рукі пакрыты мазалямі. Грудзі яго балелі, усё цела ныла, яму цяжка было дыхаць, але на сэрцы было так лёгка, у душы так радасна: зажмуранымі вачыма бачыў ён прад сабою Тарковіча і Міхаловіча, а ў іхніх руках чырвоныя рожы.

(К а н е ц).

(сталіца Вэнгрыі). Пішуць, быццам III Інтэрнацыянал пасадзіў яго ў Вене, каб перанесьці галоўны цэнтр камуністычнай, рэвалюцыйнай прапаганды на ўсю Эўропу—пасьля краху ўсей гэтай акцыі ў Азіі. Пішуць, быццам галоўнай мэтай Бэла-Куна ў Вене было — навязаць сталы кантакт з Букарэштам (сталіца Румыніі) каб праз яго завязаць сталыя зносіны з Бэсарабіяй. Быццам „з дакумэнтаў, знойдзеных пры арышпе Бэла-Куна, відаць, што Рады (III Інтэрнацыянал) лічуць Румынію зусім дасьпеўшай да камуністычнай акцыі. Барацьба румынскай сялянскай партыі з урадам за ўладу, якая можа выліцца ў паза-парляманцкія формы, канфлікт Румыніі з Вэнгрыяй, пагрозы дынастычнай завірухі—усё гэта пагражае ўнутранымі і вонкавымі патрасеньнямі Румыніі. Дык Рады маюць намер выкарыстаць усё гэта дзеля рашучай акцыі ў мэце адарваньня Бэсарабіі“...

Так піша, напр., венскі карэспандэнт „Кур. Варш.“.

Што будзе зроблена з напалохаўшым тры дзяржавы небясьпечным агітатарам рэвалюцыянерам, яшчэ ня высьветлілася. Адна тэлеграма „ПАТ-а“ кажа, быццам—„ідуць перагаворы паміж урадамі аўстрыяцкім, чэхаславацкім і польскім (?) аб тым, каб даставіць Бэла Куна да радавай граніцы. Другая вестка з тэй-жа Вены кажа, што аўстрыяцкія ўлады маюць выдапь Куна—Вэнгрыі, бо вэнгерская пракуратура вінаваціць яго, апрача „палітыкі“, яшчэ ў радзе розных угалоўных праступленьняў.

Чаго ня выдумаюць?!

Да сьвяткаваньня 1-га мая.

У цэлым шэрагу краёў забаронена ўрадам ладжаньне ўсялякіх паходаў ды маніфэстацыяў у дзень 1-га мая.

Востры канфлікт Англіі з Эгіптам, англійскі флёт едзе ў Эгіпет.

На гэтых днях англійскі „Высокі Камісар“ у Эгіпце зажадаў ад ураду і парляманту „незалежнай дзяржавы“—каб яны зьнялі з абрадаў Сойму няўгодны для Англіі праект новага закону аб публічных сабраньнях. Закон пэўне-ж меў „залішне лібэральны характар“, абмяжоўваў умяшацельства паліцыі і г. д. Закон пэўне-ж меў на воку прышлыя выбары.

Дзеля таго, што парлямант не зьвярнуў увагі на беззаконнае трэбаваньне англійскага камісара, Англія адкрыта прыгразіла ваенным гвалтам. З Мальты выслапы ў воды Эгіпта частка англійскай сярэдземнай марской эскадры—у ліку 2 браняносцаў і шэраг крэйсэраў.

Зямлітрасеньні на Балканах і ў Італіі.

У розных месцах Баўгарыі і Грэцыі — на Балканах і ў Італіі адбыліся ў апошнія дні значнай сілы вулканічныя выбухі і зямлітрасеньні. У Баўгарыі, дзе апошнія былі наймацнейшыя, яны нарабілі страшэнных шкодаў ды стратаў — людзьмі і маемасьцяй. Паводле афіцыяльных падлічэньняў, у адной Баўгарыі—забіта 203, ранена 700 людзей; заваліліся ў груды 10 тыс. будынкаў, 10.500 будынкаў папсаваны так, што ў іх ня можна жыць; 100 тыс. асоб страціла страху над галавой. Усяго стратаў налічана на 2 з паловай мільярды леваў („лев“ — манэтная адзінка Баўгарыі, тэарэтычна роўная залатому франку, але па цяперашняму курсу—вартая толькі каля 1/3 гэтага франка).

Але гэтае зямлітрасеньне — драбяза ў параўнаньні з тым, якога можа нарабіць на Балканах Мусоліні.

Нямецкія „кайзэры“—злодзеі.

У зьвязку з весткай аб тым, што былы нямецкі кайзэр прадаў амэрыканцам некалькі абразоў старых мастакоў вялізарнай вартасьці, нямецкая прэса высьвятляе, што гэтыя абразы запраўды, побач з іншымі каштоўнасьцямі, былі два гады таму „тайком вывезены“ з дзўняга імпэратарскага палацу ў Бэрліне... былым наступнікам трону — „у ціхім паразуменьні вышэйшых прускіх уладаў“. Адна з газэт „неталікатна“ піша, што трэба ж назваць тое, што зроблена сваім імем: гэтыя рэчы— уласнасьць нямецкай дзяржавы, дык яны былі папросту выкрадзены з палапу дый вывезены заграніцу.

Рэчы гэтыя каштуюць, як падлічана, каля 20 мільёнаў марак. Дык сынок выкраў рэчы, а татка прадаў крадзенае.

Наша хроніка.

Перарыў у працэсе „Грамады“. Як падаюць газэты, працэс Беларускай Сялянска-Работніцкай Грамады ўжо прыходзіць да канца. Старшыня Суду п. Аўсянка выехаў да Варшавы і працэс нанова распачаўся толькі ўчора (4 траўня). Факт перарыву сам па сабе, бязумоўна, нічога не гаворыць, але вось чаго паехаў да Варшавы п. Аўсянка — гэта вялікая загадка.

Гавораць, што працэс ня даў канкрэтных довадаў для абвіненьня, гавораць... шмат чаго гавораць. Мы можам думаць, што п. Аўсянка, як заўсёды, стаіць на пункце гледжаньня незалежнасьці судовай улады. Што іншыя думаюць і гавораць—нам да гэтага „дзела няма“.

Канец беларускай радыёвай ідыліі? Як перадаюць, а — навет і пішуць, славутны „Беларускі аддзел пры радыё“, загадчыкам якога быў вызначаны ўладамі п. магістар права А. Зянюк—кончыў бясслаўна сваё існаваньне. Ён заменены на „Беларускую Хвілю“, падчас якое будуць падавацца кароткія весткі з беларускага жыцьця хронікі, але... папольску.

Вось дык добрая навука для нашых нацыяналістаў розных масьцей, якія так ласа і заўчасьне паквапіліся на розныя прадвыбарныя цацанкі п.п. „дэмакратаў“ з „Kurjera Wileńskiego“, ці, як піша „Słowo“, добрых шляхцічаў—ды пяяла гімны славы і тым, хто зрабіў „Аддзел“, і тым, хто загадвае.

Спадзяёмся, што гэтая навука паслужыць ім на карысьць і расчыніць вочы іншым лёгкаверным, якія радуюцца, як дзеці, кінутым у іх прыпол цацачкам!

Непаразуменьне ў Навагрудзкай Гімназіі? Як нам перадаюць і пішуць, гэтымі днямі вучні Навагрудзкай Беларускай Гімназіі прасілі ў кіраўніцтва Гімназіі зрабіць прагулку. У гэтым ім адмовілі. Нічога дзіўнага,—але за апошні час між кіраўніцтвам Гімназіі і вучнямі сабралася столькі непаразуменьняў, што гэтая адмова сталася іскрай, якая „запаліла“ абдзьве стораны. Кіраўніцтва прымяніла способ „вылаўліваньня па-аднаму“, а вучні выступілі калектыўна і не пашлі на заняткі.

У рэзультаце—аж сорак вучняў... „перастаюць лічыцца вучнямі“.

Што-ж гэта значыць? Гэта-ж роўнасільна закрыцьцю Гімназіі. Мы зацікаўлены ў захаваньні хоць якой беларускай культурнай пляцоўкі, дзе выхоўваецца бел. сялянска-работніцкая моладзь. Спадзяёмся, што да такога трагічнага канца ня дойдзе і што ў кіраўніцтва гімназіі знойдзецца яшчэ такту для ліквідацыі малазначучага інцындэнту мірным шляхам і што яно захавае патрэбную для сябе пашану сярод вучняў, а можа прыдбае зноў і іх любоў. Апрача таго, думаем, што тут павінен мець голас Бацькаўскі Камітэт Гімназіі, беларускія культурныя ўстановы, усе бацькі вучняў ды ўрэшце і ўсе беларускія працоўныя гушчы, якія бачаць у беларускіх гімназіях сваю ўцеху.

Мы пэўныя, што ўсё кончыцца як найлепей.

Зьезды Акружных Управаў Т-ва Беларускае Школы. На 6 г. траўня вызначаны Зьезд Акружное Управы Т-ва Бел. Школы Дзісьненскага павету ў Глыбокім, 10 траўня—у Вялейцы.

Радавы аэраплян над Красным. Аднаго дня над мястэчкам Краснае круціўся доўгі час радавы аэраплян.

„Авантуры чырвонаармейцаў“. Як падаюць польскія газэты, у раёне Лужак „banda pijanych“ чырвонаармейцаў перашла на польскі бок і зьнішчыла на гранічным слупе польскае дзяржаўнае „godło“.

Сьмерць „Утра“. Гэтымі днямі зліквідавана самымі выдаўцамі газэта расейскай чорнай сотні ў Вільні „Утро“.

Як відна, дык вычарпаўся перадвыбарны „авансік“ на разьбіваньне фронту працоўных беларускіх гушчаў.

З Т-ва Бел. Школы.

Зьезд Акружнае Управы Т-ва Беларускае Школы ў Вялейцы.

Вялейская Акружная Управа дародзіць да ведама ўсіх сяброў Т-ва Бел. Школы, што дня 13 траўня г. году адбудзецца павятовы зьезд сяброў Т-ва. Прысутнасьць дэлегатаў ад усіх гурткоў абавязкава і пажадана ў большым ліку.

Парадак дня.

1) Адкрыцьце Сходу і прывітаньні.
2) Выбары прэзыдыуму Сходу.
3) Зачытаньне пратаколу апошняга Сходу Т-ва.
4) Справаздача Акружнае Управы.
5) Справаздача Нагляднае Рады.
6) Даклады з мейсц.
7) Выбары Акружнае Управы.
8) Школьнае пытаньне.
9) Справа будовы Народнага Дому.
10) Плян будучае працы.
11) Бягучыя справы.

Няхай кожны гурток падрыхтуецца да падрабязнай справаздачы аб працы гуртка і аб палажэньні яе ў сваей мяйсцовасьці. Дэлегаты мусяць зьявіцца ў Народны Дом Т-ва Бел. Школы, вул. Д.-Бернацкага № 2, на рэгістрацыю і атрыманьне білету на ўваход на зьезд. Пачатак зьезду ў гадз. 11 дня.

Вечарам адбудзецца спэктакль-вечарына і дэклямацыя.

Вялейская Акружная Управа.

Вялейская Акружная Управа Т-ва Бел. Школы просіць усе гурткі, атрымаўшыя кнігі з перасоўной бібліятэкі Акружнае Управы, вярнуць іх да дня 13 траўня ў Акружную Управу дзеля кантроля.

Старшыня: **Ф. Валынец.**
Віцэ-сэкрэтар: **Ю. Усьцінюк.**

Працы Гурткоў Т-ва Беларускае Школы.

× Вёска Івашкевічы, Маўчадзкае воласьці, Баранавіцкага павету. Нядаўна з'арганізаваным Маўчадзкім Гуртком Т-ва Бел. Школы быў наладжаны спэктакль-вечарынаа ў час праваслаўнага Вялікадня, на якім былі згуляны наступныя п'сы: „Боты“ і „Заручыны Паўлінкі“. Аматары-артысты выканалі свае ролі вельмі добра. Яшчэ была дэклямацыя беларускіх вершаў і наастатак скокі. Публікі было шмат, было занята ўсё гумно, гдзе адбываўся спэктакль; моладзь была з суседніх вёсак і ўсе засталіся вельмі задаволенымі. Шчырая падзяка ўсім удзельнікам.

× Вёска Шані, Пружанскага павету. Дня 16 красавіка г. г. Гуртком Т-ва Белар. Школы быў наладжаны спэктакль-вечарына, на якім былі згуляны наступныя п'есы: „Страхі жыцьця“ і „Гурток“. Пасьля гэтага было прадэклямавана некалькі вершаў, а на канцы вечарыны — скокі, якія цягнуліся да другой гадзіны ночы.

× Вёска Залацеева, Слонімскага павету. У панядзелак 16 красавіка 28 г. на другі дзень праваслаўнага Вялікадня, Гуртком Т-ва Белар. Школы ў вёсцы Залацеева быў наладжаны спэктакль. Адыграны былі дзьве п'есы: „Ня розумам сьцяміў, а сэрцам“ і „Боты“. Усе аматары-артысты гралі вельмі добра і зрабілі прыемнае ўражаньне на публіку, аб чым сьведчаць дружныя воплескі. Глядзельнікаў была поўная саля. Чысты даход у суме 76 зл. 40 гр. пайшоў на карысьць бібліятэкі-чытальні, якая існуе пры Залацееўскім Г-ку Т-ва Бел. Шкoлы.

× М. Картуз-Бяроза, Пружанскі павет. 19.II 28 г. у м-ку Картуз Бяроза, Т-вам Беларускае Школы, быў наладжаны нершы беларускі спэктакль. Была згуляна драма ў 4-х актах Галубка „Апошняе спатканьне“.

26.II 28 г. ізноў была пастаўлена п'еса Гутоўскага „Сурдут і сярмяга“.

На абодвух спэктаклях было шмат народу і ўсе надта задаволіліся тым, што бачылі.

Нашы недахопы і дасягненьні.*)

(Крытычны агляд працы Гуртка Т-ва Бел. Шк. у м-ку Казлоўшчыне, Слонімскага пав.).

Афіцыяльна Гурток Т-ва заклаўся 2-га чэрвеня 1927 г. Налічваў тагды ён 28 сяброў, пражываючых у розных вёсках Казлавецкае воласьці.

На арганізацыйным сходзе сабралося, ці ляпей сказаўшы можна было зацягнуць, 10 асоб—рэшта баялася, каб не арыштавалі. На першым сходзе выбралі управу Гуртка, пастанавілі адчыніць бібліятэку-чытальню, выбралі загадчыка яе і нанялі памяшчэньне. На выпіску кніжак пастаноўлена сабраць 20 зл. і на гэту-ж мэту паставіць спэктакль.

Да другога сходу прайшло паўтара месяца. У гэты час быў пастаўлены спэктакль і зроблены ўсе паперы па адчыненьню бібліятэкі-чытальні. На сходзе падзялілі працу паміж (аж!) 6-ма сэкцыямі, што засталося толькі падзелам.

Праз той-жа перарыў быў склікаены трэйці сход. За гэты час было пастаўлена тры спэктаклі, прытым два выязныя. Бібліятэка-чытальня лічыцца афіцыяльна адчыненаю і завецца іменем Алеся Гаруна. На сходзе было прысутных (аж) 13 сяброў.

Больш сходаў да гэтага часу ня было, што бязумоўна вельмі дрэнна адбівалася на працы Гуртка.

Усяго пастаўлена была чатыры пьескі: 1) „Паўлінка“, 2) Заручыны Паўлінкі“, 3) „Страхі жыцьця“ і 4) „Ёлка дзеда Мароза“.

Песень беларускіх навучыліся: 1) А хто там ідзе..., 2) „Чачотачка“, 3) Ой ты, вецер неспакойны, 4) Лявон, 5) Ах ты Нёман, рака, 6) А ў бары, 7) Лявоніха, 8) Ці ня дудка, 9) Дуда, 10) Я шукала, 11) Чаму-ж нам ня пець, 12) Ой ня кукуй, зязюлька, 13) Лапці, 14) Калыханка, 15) Зіма.

Як бачым, уся праца сконцэнтравалася і выявілася ў ладжаньні спэктакляў і стварэньні хору, які ўже пяе аж 15 песень. Сябры, якія прыймалі ўдзел у гэтай працы, стварылі гэтым самым драматычна-музыкальную сэкцыю пад кіраўніцтвам шчырага і цярплівага артысты-рэгента А. Мукасея. Сябры гэтай сэкцыі—пераважна інтэлігенты, не пазбаўленыя аднак (што вельмі шкада) розных панскіх і паўпанскіх выхадак, што аддаляе сялянскія масы і іх сяброў. Што-ж тычыцца якасьці пастановкі, дык аб гэтым ня можа быць і гутаркі: усе рэчы былі пастаўлены мастацка, жыцьцёва, з духам народным. Аб гэтым сьведчыць, як найбольшае захопленьне тутэйшага навет жыдоўскага жыхарства, якое кажа, што беларускія спэктаклі „пасадзілі ў калёшу“ ўсе да гэтага часу гуляныя ў Казлоўшчыне польскія і, дзеля гэтага, саля прадстаўленьня перапоўнена, як самым бедным, так і больш заможным мяшчанствам. Што датычыцца сялянства, дык тое таксама масава прыходзіць на спэктаклі, а асабліва моладзь і дзеці, так што можна спадзявацца, што працоўная моладзь нашае воласьці, апрача прыгляданьня і памаганьня нам матэрыяльна, уступіць у нашыя рады і дапаможа сваімі здаровымі, маладымі сіламі. Найбольш вызначаюцца ў гульні — гэта, бязумоўна Аркадзь Мукасей, якому варта было-б аддаць свае здольнасьці, як найшырэйшаму кругу грамадзянства і з Лявонавіч — Ганна і Зося Мазалянкі, за што ім належыцца шчырая падзяка ад усіх сьвядомых беларусаў.

Агульным, маленькім недахопам можа быць толькі тое, што часамі сябры ня дружна выпаўняюць тэхнічную падгатоўку: у часе, прыкладам, рэпэтыцыяў паўстаюць споры; некаторыя сябры(оўкі) адмаўляюцца выпаўняць увагі рэжысёра, а з гэтага паўстае непаразуменьне; зьбіраюцца на рэпэтыцыі ня ўсе адразу, трэба сьцягаць па адным чалавеку—гэта ізноў творыць нэрвовасьць і адбівае ахвоту ад працы. На рэпэтыцыі трэба прыходзіць заўсёды ўсім разам—тады толькі можа пайсьці добра праца. У часе будовы сцэны амаль ніхто ня прыходзіць памагаць і дзеля гэтага двом ці тром сябром прыходзіцца працаваць церав сілу, часамі цэлыя ночы. Разумеецца, што і гэта не павінна быць. Гэты недахоп тлумачыцца тым, што сябры далёка жывуць і трэба шмат часу марнаваць на хаду, але памятайце, сябры, на ўсё трэба ахвярнасьці!

Ня можа быць больш такіх слоў: — Эх, што мне там рэпэтыцыя, або сьпеўка! Дома ў мяне важнейшая праца ёсьць: трэба гараць, баранаваць і г. д. Праўда, што і гэта надта важная праца, з якой мы жывём. Але, сябры, мы, уступіўшы ў гурток, зразумелі мэты Т-ва: працу для агульнай карысьці, не павінны застаноўлівацца на асабістых, матэрыяльных карысьцях, бо цьвёрда разумеем, што працуем для падняцьця культурнага ўзроўня нашага, цёмнага, закаванага ў сацыяльныя і нацыянальныя ланцугі народа! Сябры некаторыя павінны перакруціць свае пагляды і спадзяюся, што гэта зробяць.

У нашых умовах і нашай працы патрэбна шмат ахвярнасьці і ахвяр.

У сэкцыі драматычна-харавой працуе ня больш 15 асоб, што-ж робіцца з рэштаю сяброў?

На другім сходзе знайшліся ініцыятары стварыць розныя сэкцыі, якія мелі захапіць і ўцягнуць сяброў у сыстэматычную працу гуртка. Але гэта асталося толькі падзелам, як ужо сказана вышэй, і тыя сябры апынуліся ў поўнай бязьдзейнасьці.

Віна ў гэтым, магчыма, падае на ініцыятараў, а магчыма і на ўправу гуртка, якая не пацікавілася працаю новастворaных сэкцыяў. Каб паправіць гэтую памылку, трэба зараз-жа абавязкава арганізаваць хоць адну сэкцыю, прыкладам літэратурную і запісаць туды рэшту сяброў. Няхай кіраўнік зьбірае іх прынамся—што-тыдзень, чытае кніжкі, крытычна разьбірае іх. У помач яму павінны прыйсьці беларускія гімназісты, якіх ёсьць у нас аж 6 чалавек; яны павінны прачытаць рэфэраты па географіі Беларусі, гісторыі, гісторыі бел. літэратуры, славеснай творчасьці, гэта-ж для іх зусім ня трудна, бо ўсё гэта праходзіцца ў сярэдніх школах і дзеля гэтага яны ў часе вакацыяў павінны безадкладна і абавязкава зрабіць гэта, чым выпаўняць доўг бел. вучнёўскай моладзі. На чытаньні літэратурнай сэкцыі, сябры павінны прыводзіць і не сяброў, які, пазнаёміўшыся з працай, запішуцца ў гурток і гэтым павялічаць арганізацыю.

Цяпер пазнаёмімся з працай бібліятэкі-чытальні. Усяго ў бібліятэцы ёсьць 149 кніжак, з якіх на беларускай мове 85, бязумоўна, вельмі мала. Сталых чытачоў ёсьць 45. Загадчык бібліятэкі не спаўняе добра сваіх абавязкаў, не вядзе акуратна пaверанай яму працы; да бібліятэкі зьяўляецца вельмі рэдка, што перашкаджае сыстэматычнаму выпажычаньню кніжак. Самыя-ж кнігі знаходзяцца ў дрэнным стане, бо чытаюць іх вельмі шмат, а без пераплёту яны вельмі нішчацца, трэба абавязкава пераплясьці іх. Загадчык павінен паправіць свае памылкі: ён павінен заахвочваць да чытаньня мала ўцягненых сялян, глядзець, каб ня нішчыліся кнігі. На сходзе гуртка павінен дамагацца пашырэньня бібліятэкі пакупкаю кніжак, бо ў бібліятэцы ёсьць пераважна драматычныя творы. Даход з найбліжэйшага спэктаклю павінен пайсьці на куплю новых кніжак і на рамонт старых.

Загадчык бібліятэкі мае ў руках найбольшае аружжа проці цемры працоўнага народу гэта — кніжкі і газэты, ды павінен цьвёрда і сьмела стаць на барацьбу з ёю.

Агульным і самым найбольшым мінусам нашага гуртка, а і шмат якіх другіх, ёсьць тое, што сябры **ня плацяць сяброўскіх складак.**

Сколькі аб гэтым гаварылася на сходах і так у прыватных гутарках,—нічога не памагае! Шмат якія сябры думаюць, што, калі ён згуляў нейкую ролю, прыйшоў на сьпеўку і г. д., дык гэтым ён споўніў свой абавязак і плаціць там нейкую складку ён лічыць зусім непатрэбным і лішне ўжо цяжкім (падумаеш, зьбяднее ад 50 ці гр. у месяц!). Не, сябры, няправільна. Сьпеўкі, рэпэтыцыі і г. д. сваім парадкам, а складку плаціць мусіць кожны! Чаму? Ды з чаго будзе жыць Галоўная Управа, з чаго жыве Акр. Управа, за якія грошы яна друкуе статуты, інструкцыі, за чые грошы яна высылае тысячы заказных пісьмаў і білетаў? Што можа, „з неба бог скідае“ гэтыя грошы? Не! Усе гэтыя грошы дае мазольная рука селяніна, рука, якая гарнецца да вызваленьня ад цемры, рука, якая адрывае кусок хлеба ад сваёй сям'і і, дзякуючы толькі гэтай руцэ, існуе Т-ва Бел. Школы — вораг цемры беларускага працоўнага народу! Дык якое мы маем права адмовіцца плаціць 50-ці грашовую складку для такой вялікай мэты? Не, ніколі! Рабілі-ж гэта толькі, дзякуючы сваёй у гэтым нясьведамасьці! Дык кожны сябра нашага гуртка, а таксама і ўсе сябры Т-ва, мусяць зараз-жа заплаціць свае залегласьці з прайшоўшага часу ад сяброўскіх складак і расходаваць так, як трэба. Іншая рэч, калі хто сапраўды такі бедны, што ня можа заплаціць. Няхай тагды падае заяву, нашіша чаму і за яго могуць заплаціць іншыя злажыўшыся па некалькі грошай.

Дык урэгулюем, сябры, грашовую справу!

Яшчэ адзін недахоп, гэта—гурток нічога не зрабіў на груньце змаганьня за родную школу! У нашай воласьці ніводзін селянін не падаў дэкларацыю за родную бела-

---

*) Хаця-ж гэты агляд прысланы, як карэспандэнцыя аднак ён настолькі тыпічны для ўсіх нашых гурткоў Т-ва Бел. Шк., што пускаем яго ў форме стацьці, каб на гэтым прыкладзе ўсе праверылі свае „недахопы і дасягненьні“ і наладзілі справу лепш. Вельмі прыемным зьявішчам у працы гурткоў, апрача ўспомненага, ёсьць будаваньне Народных Дамоў. У некаторых гуртках заводзяць радыё, шахматы, шашкі і інш., на што трэба таксама зьвярнуць увагу. Рэд.

рускую школу. Родная школа—маці, родная школа выгадоўвае патрэбных для нас людзей! І вось, разумеючы яе значэньне, мы нічога не зрабілі! Дык як найхутчэй папраўім сваю абмылку!

Каб паправіць гэтую абмылку, трэба пашырыць сярод сялянства разуменьне карысьці ад роднае школы, трэба пазнаёміць сялян з Т-вам Бел. Школы, з яго заданьнямі і дасягненьнямі, трэба ўрэшце запісацца у сябры яго і пазакладаць гурткі па акалічных вёсках.

Як бачым, мы шмат чаго дасягнулі, шмат зрабілі, але і шмат маем недахопаў, шмат чаго не зрабілі. Але той ня робіць памылак, хто нічога ня робіць!

Дык да працы! У гушчу працоўную з сьветачам навукі, распашырайма асьвету, стаўма спэктаклі, распаўсюджвайма газэты і кніжкі, чытайма рэфэраты, плацем сяброўскія складкі,—а пабачым, што нагонім і тое, у чым не пасьпелі. Дык у грамадзкую работу—барацьбу, бо толькі ў ёй можам знайсьці прыгожасьць, задавальненьне, паэзію!

Сельнор.

Карэспандэнцыі.

„Праца“ ў самаўрадзе і войт.

(Старавейскай валасьці, Слонімскага павету).

Ня гледзячы на тое, што пры выбарах да валасных самаўрадаў мы здабылі большасьць мандатаў, маючых сялянска-работніцкую ідэалёгію, падчас выбараў войта адзін з нашых несьвядомых сяброў адразу перайшоў да варожага нам панска-асадніцкага лагеру, усё-ж такі нашая большасьць асталася, і вядома выставілі на войта свайго кандыдата, а асаднікі і панскія падлізьнікі—свайго.

Галасавалі 2 разы, а большасьці ні водзін не атрымаў, але за 5 разам адзін з нашых маласьвядомых сяброў кінуў свой голас за асадніка. Ня буду казаць хто, але хай будзе гэта на яго сумленьні, што выканаў „чэсна“ свой грамадзкі абавязак прад народам.

Такім чынам з першых жа выбараў быў абраны войт надта варожы нашай ідэалёгіі. Пачалася „праца“ на груньце самаўрадаў. Першым чынам пастанавілі, каб пратаколы паседжаньняў пісаць і пабеларуску. Была над гэтым вялікая дыскусія, войт Гэнрых Анацкі вядома-ж быў процi, а сэкрэтар Савіцкі з абурэньнем адкідаў гэта. — „Можа яшчэ захоча, каб у валасьці й адозвы камуністычныя пісалі“—адказаў апошні. Хаця самыя й беларусы абодва, але калі каталікі, дый атрымалі „дзялкі“ асаднікаў, то лічаць сябе „белаю косьцю“, а на сялян глядзяць крывым вокам і адразу выявілі свае аблічча — прыхільнасьці. Бо дзе толькі паўстане ў валасьці пытаньне аб нашых культурна-нацыянальных справах, дык тыя ўжо „wywrotowcy, antypaństwowcy i komuniści“. Дзякуючы якім апынуўся за кратамі найлепшы і найактыўнейшы з нашых дзеячоў—Павал Крынчык. Дадаць яшчэ да іх нашага рэнегата Г. Кіслага вуч. з в. Клімовіч, які падобна Юдзе за срыбнікі прадаў свой гонар і сумленьне. Хутка было ўнесена пытаньне рабіць рэвізію солтысам, але на гэтым пытаньні войт Анацкі паседжаньне рады дыктатарскі зачыніў (сьледам за дзедам?!). На наступных паседжаньнях зноў падымалі пытаньне аб рэвізіі. О, тут Анацкі ўжо засьпяваў, гэта не належыць да компэтэнцыі рады, але я запытаюся ў рэфэрэнта самажандовага. Так і па сёньня ня роблена рэвізія солтысам. Цікава ведаць, чаму гэта п. Анацкі так шануе солтысаў? Ці ня рука руку мые? Цікава таксама, чаму гэта многія солтысы трымаюцца сваё пасады і надта даражаць ею. Бо-ж многа ёсьць такіх, якія служаць ўжо па 10 ць гадоў—пераважна панскія падлізьнікі. З прычыны масавага зьбядненьня й галіты нашага гаротніка селяніна, — большасьць ня можа зразу выплачваць падаткаў, дый знаходзяцца вялікія залегласьці. Вось сьцягваньне гэтых залегласьцяў мусіць быць выканана самым войтам, але войт, хочучы быць добрым для народа, сам ня выконвае „ściągania“, а хаваецца за чужыя плечы, — завёў аж-но 2-х сэквэстратараў у валасьці (у той час як і павятовых толькі 2). Есьць закон, што войт сам мусіць сьцягваць падаткі, або асоба ўпаважненая ад яго з паперкаю ў руках. Вядома, селянін найбольш незадаволены тым, хто сьцягвае падаткі й апісвае розныя манаткі дый худобіну за іх — гэта высланы сэквэстратар, а войт застаецца „добрым“ для народу; бо ня ён сьцягвае іх. Сябра рэвізійнае камісіі запытаўся ў войта: — „на якой падставе нязнаны для нас нейкі Адамка сьцягвае падаткі“? — „Я яму ад свайго імяні выдаў upoważnienie“!—адказаў войт. Прыйшоўшы ў вёску П. Крынчык узяў да сябе другога сябра валаснае рады Я. Мазаляй, знайшоўшы сэквэстратара, запыталі ў яго upoważnienia. І што-ж думаеце? ніякага „upoważnienia“ ня было: „Mnie wójt słównie powiedział, żeby ja ściągał podatki“ — адказаў сэквэстратар. Ураз-жа быў напісаны акт на яго і на таго, хто яго высылаў. У той-жа вечар Адамка зьявіўся да войта і завядоміў яго, што Крынчык забараняў яму сьцягваць падаткі, а людзей агітаваў, каб не плацілі іх. Зараз пачалася бадаьньне і заяўлена ў паліцыю, быццам Крынчык агітаваў процi падаткаў і падбураў людзей і скіравалі гэтую справу да пракурора. Хутка была склікана рада, дзе вынясьлі пратэст процi такога паступаньня войта, напісалі пратакол і адаслалі да староства, каб войт ня мог карыстацца сэквэстратарам, дый яшчэ двумя, бо гэта адбіваецца на нашай беднаце і павялічвае падаткі, а няхай войт асабіста сьцягвае іх. Пасьля войт перакруціў факт аб гэтым пратаколе (тут ён выяўляе сябе прыхільнікам народа), стаў пускаць слухі, што рада ўхваліла, каб абавязкава сьцягвалі падаткі з народу „to przecież ta rada, którą wy wybrali, którą tak wychwalacie“.

Тут ён ужо пусьціўся на шахрайства, стараючыся гэтым ачарніць нашых лепшых выбранцаў перад народам. Галоўным чынам П. Крынчыка, што ён зьяўляецца ініцыятарам гэтага. Але гэта шахрайства не ўдалося, бо вытлумачылі народу значэньне таго пратаколу. Дык адразу ўсе зразумелі круцельства і „дабрату“ для народа—хітрага „палітыка“.

Было ўнесена радаю ў валасны бюджэт 600 зл. на Беларускія Гімназіі, хацелі на Віленскую, таму, што там з нашае гміны з вёскі Вострава вучыцца 2-х хлапцоў, дый бедныя, якія маюць стыпэндыі, — рэфэрэнт — прысутны тут настаіваў, каб на Навагрудзкую, хоць адзін і вучыцца там хлапец, але заможны, дый на свае сродкі. Што-ж, думаеце, староста адкінуў тых 600 зл. з бюджэту на Беларускія Гімназіі. Гэтым староста нас страшэнна скрыўдзіў. У валасьці, у Сойміках і ў Сойме не зацьвярджаюць ніякіх пастановаў і не даюць жаднае запамогі для нашых культурна-асьветных арганізацыяў, а падаткі(?) сьцягваюць з $2^1/_2$ мільённага народа, які выконвае ўсе грамадзкія абавязкі прад уладаю і дзяржаваю. Дзіўна! Санацыя — „роўны з роўным і вольны з вольным“. З нас бяруць усё, а нам?—шыш! Калі „jedynka“ йшла да выбараў, дык абяцала „ўсё народу“, але-ж народ ня верыў у гэтыя абяцанкі і цьвярдзіў, што самахоць нам нічога не дадуць, дый галасавалі масава за свой сялянска-работніцкі сьпісак № 39. Цяпер адразу пераканаліся, як „усё народу“(?). „Бо хоць і ў новай кожэ, да сэрца ўсё тожэ“.

Многа, многа маю на сэрцы крыўды тэй, што хацеў-бы высьвятліць на старонках нашае паважанае газэты, як апанавалі нас розныя „дабрадзеі“, а што зносім мы? дык і на валовай скуры ня сьпішаш, але на што пісаць траціць час і паперу. Кожны з нас жыве ў такіх абставінах дый зносіць усё „вольнае і ня вольнае“... або можа дзе ня так цынічна, або хітрэй, ці паступова, але хай народ чуе і бачыць, дык я на гэтым канчаю.

Пакрыўджаны.

З беларускае вёскі.

(пав. Баранавіцкі, гм. Добромысль).

У добрыя сьвяточныя дні нашыя сяляне любяць зьбірацца грамадкамі на вуліцы і гутарыць аб розных справах.

Найчасьцей гамоняць аб польскай школе. Настаўніцелька, якую прыслала польская ўлада, вучыць толькі пяяць касьцельныя песьні, а каб чытаць ды рахаваць—зусім нічога. Нашыя дзеці не разумеюць польскае мовы, гэтак сама як і мы старыя. Бо вось дзяўчаты ходзяць у польскую школу дзьве зімы, а ні воднае літары ня ведаюць, пяяць польскія песьні нек такі навучыліся. А з хлапцамі яшчэ горшая справа: іх ня вучаць ані пяяць, ані чытаць; ім кажуць, каб яны зрабілі з шчэпкаў бараву ці саху, або якую небудзь другую забаўку. А як крыху пацяплее, кажа вучыцель браць якія небудзь палкі і гоніць у лес. Там загадвае разьбягацца на ўсе бакі і кажа: О, гэтак польскія паўстанцы йшлі па Сыбірскай Тайзе...

Трэба, каб у нас была беларуская школа, каб нашыя дзеці здабывалі веду на сваёй роднай мове і тагды толькі яны прынясуць карысьць працоўнаму народу.

Каб-жа дастаць родную школу, трэба залажыць гурток Т-ва Беларускай Школы і арганізавана падаваць дэкляраці.

А.

Мілыя браты Беларусы!!!

Пішу да вас ужо трэйці раз, але ніякага адказу не дастаў ад вас. Як вам ўжо вядома з майго пісьма 26. году наша воласьць усё яшчэ ў кіпцях П. П. С. Есьць 23 камітэты і ішлі ўсе пры выбарах за П. П. С., як за сацыяльную партыю, я сам быў арганізатарам П. П. С. і з нашага сяла быў Котов, бо ў нашай вёсцы Камітэт гмінны. Маем 2 сьцягі, канешна чырвоныя.

Мілыя браты! даўно мы зналі, хоць ня ўсе, але як арганізатары, што гэта значыць П.П.С. Але мы не маглі і мусіць ня будзем маглі кінуць яе, гэтую партыю, бо можа быць так, што сёньня мы яе кінем і сёньня прыедзем на Лукішкі. Мы вельмі ярка выступаем усе з нашае арганізацыі. Не адзін і паліцыянт паляцеў і ўсяго было.

У партыі мы дзеля таго, што пішацца ў яе праграмах нібы й добра. Мае далі адзін сьцяг, на каторым лёзунгі напісаныя добрыя для нас: сьцяг яны вывешваюць на кожным сабраньні. Гэта знамя павінна было быць вывешана і самы браты паглядзіце, ціж гэта кепскія лёзунгі: „Зямля бяз выкупу сялянству“! **„Аўтаномія для Беларусі і Украіны“**! „Улада сялянам і работнікам“! „Пралетары ўсіх стран злучайцеся“!

Толькі гэтыя сьцягі ў нас, але ў нашых паслоў з П.П.С. няма гэтых лёзунгаў, і цяпер хочуць у нас пазабіраць гэтыя сьцягі, а мы сказалі, што не аддамо: гэта ёсьць наш дакумант, па каторым мы былі ў П.П.С. 7 гадоў.

Памаленьку пакуль-што я ўсё угаварваю людзей, як што як добра падгатую, каб перапісацца ў партыю нашу, дык тады вам акажуся, папрашу мілых братоў прыслаць літэратуры, як можна больш, бо я атрымоўваю адну газэту, дык ходзіць па руках, пакуль на кускі не паляціць, як можна, памажэце, а тое, што задумаем, то зробім. Прышлеце кніжак, я зрабіў у нас чытальню прышлеце газэт і „Маланку“.

Пазнаўшы праўду.

Ад Рэдакцыі: Зьмяшчаем гэтае пісьмо, як адзнаку далейшага пазнаньня праўды з боку нашага сялянства аб партыі ППС, якая спэкулюе на несьвядомасьці працоўных і за плячымі прадае іхнія інтарэсы. З карэспандэнцыі відаць гэта як найяскравей. У П.П.С. можна розныя лёзунгі выкідаць, але калі выйдзеш з яе — пападзеш на Лукішкі. Вось у якія путы акруцілі нашых сялян п. П.П.С-ы! Дык нашто-ж быць яшчэ ў гэтай прадажніцкай партыі? Трэба раз назаўсёды пакончыць з гэтымі ашуканцамі працоўных гушчаў.

Самі сабе паможам.

(Вялейскі павет).

З вялікай радасьцю і захопленьнем прынялі сяляне вестку аб дапамозе з боку Белар. Т-ва Чырвонага Крыжа ў Менску для бедных сялянскіх і работніцкіх дзетак Заходняй Беларусі.

Але мала нам толькі радавацца і, злажыўшы рукі, чакаць аж пакуль яшчэ хто ня прышле.

Няхай гэта запамога будзе пабудкай, якая выкліча ў нас самых пачуцьцё салідарнасьці.

Хай-жа кожны селянін і работнік, хто сколькі можа, ахвяроўвае, каб даць магчымасьць вучыцца сваім бедным дзеткам.

Неяк мне прышлося быць у нескалькіх жыдоўскіх памешканьнях і ўбачыў, што ў кожнай з іх вісіць скарбоначка, у якую кідаюць ахвяры кожны дзень для падтрыманьня эміграцыі ў Палестыну.

І мімаволі наляцела ў мяне думка: чаму-ж гэта мы, Беларусы, ня можам быць у гэткіх адносінах такімі, як жыды. Так, сяляне, і ў нас павінна адрадзіцца салідарнасьць самапомачы.

Ня можам сказаць, што ў нас, беларусаў, такой салідарнасьці няма. Яна ёсьць. Прыкладам гэтага можа паслужыць Слонімскі павет, які ахвяраваў на беларускія гімназіі нешта каля тысячы зл.

Дык мы, сяляне другіх паветаў, у гэтым кірунку не павінны адставаць, а ісьці ў сьляды Слонімскага павету.

Дык складайма ахвяры, сяляне, для падтрыманьня сваіх гімназіяў і пакажам у гэтым пачуцьце салідарнасьці і самапомачы.

Гэтыя ахвяры можам зьбіраць рознымі спосабамі. Могуць яны быць, як складкі пасобных сялян, хто сколькі можа, могуць яны быць, як даход з белар. спэктакляў.

Але найлепш было-б, каб каля гэнай справы заварушыліся нашыя самаўрады, якія, нажаль, выконваюць горапашныя шагі ў гэтым кірунку.

Дык сяляне і самаўрады! Хутчэй да працы! Хай прадукты вашых стараньняў выявяцца на новы школьны год.

Дык у добры час!

Вялейчанін.

На навасельле.

Відаць, на Палесьсі ў нас яшчэ надта „мала“ было арыштаў, бо турмы ўсе перапоўнены „зладзеямі“, а палітычных гасьцей „малавата“. Дык вось урад задаўся мэтаю пабудаваць у м. Століне для новых „злачынцаў“ „памешканьне“. А гэтых „злачынцаў“ у нашай вакрузе больш за 25.000. Пад гэты „будынак“ ужо, „хвала Богу“, куплены пляц, а „ўжэнднікі ў Акружны Столінскі Суд? — за імі астаноўкі ня будзе! Ну, дык „берагісь, маскаль“ — будзеш ведаць, што значыць 13-ка ды 19-ка!

М. Молат.

„Дабрадзеі“.

У сярэдніх чыслах сакавіка па Палесьсю пракацілася хваля пажараў. Пацярпела амаль-што кожная вёска Столінскага павету і інш.

Пажары здараліся пераважна ўночы, дзеля чаго насяленьне ледзь жывым усьпявала ўцякаць у адных толькі кашулях. Пагарэла ўся скаціна.

Прычыну сьцьвердзіць ня можна. Вельмі падобна да палітычнай падшэўкі. А тут яшчэ знайшліся „жулікі“, якія пашыралі паніку сярод люднасьці і... карысталі з часу, каб скампрамітаваць праціўныя партыі. Дзеля гэтага зьяўляліся лістоўкі, на якіх, нібы то, папераджалі люднасьць, што мае быць пажар тады то і тады за тое, што галасавалі за... № 1(?!) і № 20...

„Наразе“ такіх „жулікаў“ ня знойдзена.

А тым часам 13. IV. выпаў вялікі сьнег і мароз узяў верх над зімою. Насяленьне, якое ня ўсьпела яшчэ ачухацца ад пажараў, цяпер ужо зусім агалела. У каго яшчэ засталося пара каровак, дык і тыя пападалі на ногі і здыхаюць з голаду. А ў панскім Варачэўскім маёнтку маса гіне яшчэ пазапрошлагодніх сена і саломы. А калі сяляне з в. Рэчыцы пайшлі папрасіць у яго бярэмя сена, дык ён адказаў: „Вы бальшавікі, дзеля гэтага вам няма і сена“!

Дык цяпер няхай ведаюць паны, хто робіць тых „бальшавікоў“. Гэта яны самыя!

Яшчэ хацелі, каб за ваш нумар аддавалі галасы?—А не дачакаеце, паночкі! Добра ўжо і так нас баламуцілі! Мы вас памятаваць будзем! Будзьце спакойны!

Спачуваючы.

Ніколі не зьніштажай сваей беларускай газэты! Прачытаўшы, давай суседу, ці знаёмаму, каб і ён пазнаў праўду аб жыцьці свайго народу і даведаўся, што робіцца на сьвеце!

Пісьмо у Рэдкцыю.

Нашы ў Аргентыне.

Паважаны Грамадзянін Рэдактар!

Многа нас тут ёсьць і яшчэ едуць, параскіданы мы па ўсей неаб'ятай Аргентыне бяз жаднае арганізацыі, бо палякі, украінцы, маюць тут свае арганізацыі, а беларусы закінутыя астаюцца дагэтуль так. З працай надта дрэнна, яшчэ ўлетку, то там то сям і атрымаеш працу, а на зіму ўсе зьбіраюцца ў сталіцу ў Буэнас Айрэс і ждуць лепшае будучыні. Праўда, ёсьць прыватныя агенцыі „Біржа труда“, дзе за грошы пашлюць на работу за 1500 — 2000 кілямэтраў, гдзе прарабіўшы дзень — два, плятуцца нашыя гаротныя беларусы пехатой у Бурэнас-Айрэс, і гэтак заўсягды.

Храпавіцкі Мікалай.

Юрыдычныя парады.

Язэпу Галавачу.

Запытаньне: Ці можна выпатрабаваць дазвол на паляўнічае ружжо і колькі на гэта трэба мець зямлі? Ці можна купіць „флёвар“ бяз ведама ўлады?

Адказ: Каб дастаць дазвол на паляваньне, то трэба мець ня менш, як 100 дзесяцін абшару зямлі, хоць-бы з суседніх вёсак, калі гэтыя суседзі дадуць сваю згоду. „Флёвар“ можна купіць без дазволу ўлады, калі пакупец мае ня менш, як 21 год, а ў праціўным выпадку не прададуць.

Паштовая скрынка.

Усім, прыслаўшым вершы і літэратурныя творы. Вершы і апавяданьні пакінуты для новай часопісі, якая мае выйсьці ў хуткім часе. Гэта адносіцца да ўсіх, хто прысылаў іх у Рэдакцыю. Спадзяёмся, што Рэдакцыя новай часопісі належным чынам ацэніць іх і дасьць свой адказ і ўвагі. — **Явару.** Ваш верш ня можа быць зьмешчаны з прычынаў цэнзурных. — **Пакрыўджанаму.** Пішэце, калі ласка, карацей, бо газэта ня можа зьмясьціць усіх карэспандэнтаў.—**Беларусу.** Факты, зьмешчаныя ў Вашай карэспандэнцыі, патрабуюць большага дасьледжаньня.

„Прысутнаму“. Вашу карэспандэнцыю памагчымасьці выкарыстаем, але Вы старайцеся другі раз пісаць чарнілам і на адной старонцы. За прысланае дзякуем. — **Яну С—наму.** Дзякуем за карэспандэнцыю. Гэта ўсім вядома, што „чорная сутана“ выкарыстоўвае амбону для палітычных мэтаў, яны-ж навучыліся людзям галовы заварачваць сваімі „цудамі“. Прысланае пастараемся выкарыстаць. — **Мікалаю Бр—снаму з Боскавіч.** Калі паштальён ня прыняў ад Вас ліста заказнога, то Вы можаце пажаліцца да ваяводзкай дырэкцыі. Ён мусіць прымаць, толькі мусіць быць напісана мяйсцовасьць, куды вы высылаеце ліст лацінскімі (польскімі) літарамі.—**Знанаму Беларусу.** Ваша карэспандэнцыя з папраўкай будзе зьмешчана ў наступным нумары. Пішыце аб цяперашнім жыцьці.

Усячына.

Камуністам, сацыялістам, „Вызваленцам“ і інш. дзьверы ў рай зачынены...

Польскія лявіцовыя газэты нарабілі нямала шуму, абгаварваючы г. зв. „ліст пастэрскі“ біскупа Лукомскага з Ломжы.

У лісьце гэтым бп. Лукомскі абураецца на „сваіх авечак“, якія ў часе нядаўна мінулага галасаваньня да Сойму і Сэнату аддалі свае галасы не за ксяндзоўскую „24“, а за камуністаў, сацыялістаў „Вызваленцаў“ і інш. г. зв. „stronistwa chłopskie“. Віноўнікам гэтага біскуп забараняе даваньне „sakramentów św“ (сьв. прычасьця), а навет: **„Павінна таксама ў належных выпадках згодна арт. 1240 Права Кан. не даваць касьцельнага пахаваньня“.**

У знак жальбы ўва ўсіх тых парафіях забараняецца адбываць у часе Вялікадня ўрачыстыя паходы (procesje rezurekcyjne), а таксама асьвячаньня прадуктаў.

Якое шчасьце, што Заходняя Беларусь не ляжыць на тэрыторыі, падуладнай біскупу Лукомскаму, а то і нашаму селяніну ня прышлося-б есьці „сьвячаных яечак“ і назаўсёды ня бачыць раю!

Але вось дзіва, якім цудам даведаўся бп. Лукомскі, хто на які нумар галасаваў, бо галасаваньне павінна было быць „тайнае“?

Ня йначай, як тут стаўся цуд які?...

Палахлівы.

Рэдактар-Выдавец: А. Лагода.

Друкарня Я. Левіна, Вільня, Нямецкая 22.